

Рецензія

на дисертаційну роботу

Заїки Олени Володимирівни на тему: «Цифрова трансформація та фінансова архітектоніка для стратегічного відновлення суб'єктів бізнесу», виконану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

1. Актуальність теми дослідження

Сучасний етап розвитку економіки характеризується високим рівнем невизначеності та динамічності змін, які зумовлені внутрішньонаціональними викликами та глобальними трансформаціями. За існуючих умов важливим завданням є не лише збереження функціональної спроможності суб'єктів бізнесу для продовження діяльності, а й пошук новітніх моделей та інноваційних стратегій довгострокового відновлення та конкурентоспроможного розвитку, одним з напрямів забезпечення якого має стати ефективна інтеграція з цифровими системами та технологіями. Цифровізація бізнес-процесів одночасно виступає інструментом підвищення ринкової адаптивності та активності, що в результаті дозволить отримувати сталі результати у загальній конкурентній боротьбі.

Тематика цифрової трансформації бізнес-процесів у поєднанні з концепцією формування фінансової архітектоніки передбачає не лише технологічні зрушення, а насамперед поглиблене переформатування фінансових механізмів, забезпечуючи таким чином системне поєднання стратегічних цілей та ресурсного потенціалу суб'єктів бізнесу. Фінансова архітектоніка, яка є більш інтегративною категорією, в умовах цифрової трансформації дозволяє комплексно опрацювати структури, взаємозв'язки та функціональне наповнення фінансової системи, адаптувати нові бізнес-моделі до умов діяльності підприємства і зорієнтувати бізнес-процеси на провадження за новими моделями цифрового бізнесу.

Вплив фінтех-інновацій, який останніми роками зростає в окремих сферах, розширення можливостей цифрової економіки та бізнес-аналітики, автоматизація фінансових систем управління та залучення можливостей «інтелектуальних моделей» до системи стратегування є новими перспективами для менш розвинених в цифровому просторі сфер, таким як агробізнес, зокрема. Існуючі дослідження носять більш фрагментарний характер, відсутність чіткої методичної бази щодо цифрового забезпечення фінансових систем для суб'єктів агробізнесу, а також недостатня прикладна спроможність залучення цифрового інструментарію та цифрових управлінських рішень в архітектоніку бізнес-процесів аграрних підприємств визначає актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Саме тому проведення досліджень теоретико-методологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо запровадження цифрових бізнес-моделей є важливим науковим та прикладним завданням, вирішення якого зробить значний внесок у стратегічному відновлення суб'єктів агробізнесу.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження відповідає науковим напрямам Державного біотехнологічного університету. Автором проведено ряд наукових досліджень, які залучені до виконаних науково-дослідних робіт на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування, зокрема слід відзначити наступні:

- опрацьовано теоретичні положення формування фінансового механізму для суб'єктів агробізнесу, складові та компоненти залучення інноваційних інструментів (в межах теми ДР 0121U109406 «Теоретичні та методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора»)

- окреслено теоретичні засади формування фінансової архітектури та архітектоніки бізнес-процесів, досліджено сучасний стан фінтех-ринку, опрацьовано ризики цифрової трансформації бізнес-процесів, розроблено концептуальні положення побудови фінансової архітектоніки (в межах теми ДР

0123U100366 «Фінансова архітектура і архітектоніка в умовах інноватизації та диджиталізації бізнес процесів»)

- запропоновано процедурне забезпечення фінансового інжинірингу бізнес-процесів, а також напрями залучення фінансових технологій та стратегії цифрової адаптації підприємств (в межах теми ДР 0124U001076 «Стратегії диджиталізації бізнес-процесів та фінансових технологій»).

3. Новизна результатів дослідження

Наукова новизна результатів дослідження представлена розробленим теоретико-методологічним базисом формування фінансової архітектоніки бізнес процесів та обґрунтованими моделями ефективного використання інструментарію цифрової трансформації бізнесу для забезпечення їх подальшого стратегічного відновлення. Основні положення:

- вперше запропоновано концепцію побудови фінансової архітектоніки, яка включає повний алгоритм дій, починаючи з розуміння можливостей цифрової адаптації та трансформації бізнес-процесів та завершуючи формуванням стратегічних орієнтирів розвитку бізнес-процесів, а також розроблено сценарії запровадження цифрових рішень, поступової адаптації та подальшої трансформації аграрних підприємств з визначенням завдань та зон відповідальності, формуванням процедурних рішень в системі управління підприємством та траєкторії отримання прогнозованих результатів;

- удосконалено змістовне наповнення базових категорій та запропоновано розглядати фінансову архітектоніку через побудову фінансової архітектури підприємства та формування взаємозв'язків між її складовими, компонентами та елементами, що має здатність до змін під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, а також враховує фундаментальні засади алгоритмізації побудови цілісної фінансової системи підприємства;

- удосконалено механізм цифрової адаптації аграрних підприємств, який враховує фактори, що першочергово впливають на їх можливості, зокрема, виробничі (сезонність виробництва та велика тривалість виробничих циклів, багатогалузевий характер виробництва, використання сільськогосподарських

ресурсів), соціальні (кадровий потенціал, низький рівень життя в сільській місцевості, низький розвиток соціальної інфраструктури, низький рівень економічної активності) та інформаційні (низький загальний рівень інформатизації виробничих та управлінських процесів, низький рівень використання цифрових модулів та технологій в системах управління, низький рівень підготовки кваліфікованого персоналу);

- удосконалено моделювання системи стратегічного управління, яке передбачає запровадження фінансового інжинірингу бізнес-процесів, та залучення цифрових технологій у виробничо-комерційну діяльність з метою генерування нових стратегій фінансового управління;

- удосконалено обґрунтування функціонального навантаження фінансового інжинірингу з моделюванням сценаріїв й стратегуванням та методичні рекомендації щодо формування фінансової системи підприємства за уніфікованими міжнародними показниками;

- дістало подальшого розвитку структурно-логічне обґрунтування впливу цифрової трансформації;

- дістали подальшого розвитку тренди впровадження фінансових технологій, а також динамічні характеристики зростання інтересу до цифрових платформ й використання цифрових технологій;

- дістали подальшого розвитку стратегічні напрями цифрової адаптації аграрних підприємств в окремих сферах виробничо-комерційної діяльності;

- дістали подальшого розвитку вектори отримання конкурентних переваг у сфері бізнес-комунікацій через збільшення ринкової активності аграрних підприємств, формування професійних партнерств за рахунок цифровізації, а також рішення прикладного використання цифрових технологій для агробізнесу.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення мають наукові результати, отримані під час поглиблення та систематизації існуючих наукових підходів в площині фінансової архітектури та архітектоніки в контексті цифрової трансформації бізнес-процесів, а також особливе значення має розроблена концепція побудови

фінансової архітектоніки, яка дозволяє формувати цілісне розуміння необхідності інтеграції цифрових технологій до системи стратегічного управління підприємств. Розроблені теоретичні положення поглиблюють наукову методологію взаємозв'язків між цифровими технологіями, фінансовими інструментами та системою стратегічного управління. Обґрунтовано концептуальні положення та модель фінансової архітектоніки, яка є інтегратором для стратегічних, організаційних, технологічних складових системи управління, що дозволяє сформувати уявлення про механізм функціонування фінансової системи підприємства в умовах цифрової трансформації.

Практичне значення результатів дослідження сфокусоване на можливостях використання підприємствами розроблених пропозицій щодо методичного визначення ефективності цифрової трансформації та покрокового плану дій щодо побудови фінансової архітектоніки при запровадженні цифрового інструментарію у діяльність підприємства. Запропоновані алгоритми можуть бути використані при діагностиці фінансової діяльності підприємств, оптимізації ресурсного забезпечення, управління ризиками тощо. Розроблені пропозиції можуть бути інтегровані як у діяльність підприємств для практичного застосування, так й у практичну складову освітнього процесу для забезпечення підготовки майбутніх фахівців.

Результати дисертаційного дослідження прийняті до впровадження провідними суб'єктами сфери агробізнесу Харківської області – ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» (Чугуївський район, Харківська область), ПП «Агро-Глянь» (Берестинський район, Харківська область) та запроваджені в освітній процес Державного біотехнологічного університету (м. Харків). Довідки та акти про впровадження містяться у додатках дисертації.

5. Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень

Наукові результати дослідження відзначаються достатнім рівнем апробації та представлення у відкритому доступі. Основні положення опубліковані у

наукових фахових виданнях України, закордонних наукових виданнях, зокрема, що включені до наукометричних баз Scopus та Web of Science, колективних монографіях в Україні та закордоном, а також у матеріалах конференцій. Загальна кількість публікацій за темою дисертації – 29, з них 2 статті з індексацією Scopus/Web of Science та 6 – у фахових виданнях України. Результати пройшли апробацію на 15 науково-практичних конференціях. Особливої уваги заслуговує рівень видань, в яких опубліковані роботи, та широта географії.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та пропозицій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Представлені у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та пропозиції є достовірними, що підтверджується значною кількістю використаних в роботі наукових публікацій, статистичної інформації, аналітичних матеріалів, а також реальних даних досліджуваного підприємства. Під час дослідження проведений поглиблений аналіз фундаментальних теоретичних положень та наукових праць українських та зарубіжних вчених, застосовано значну кількість як загальнонаукових методів наукових досліджень, так і спеціалізованих, представлено комплексне вирішення поставлених міждисциплінарних завдань.

Загалом, дисертаційне дослідження характеризується послідовністю, обґрунтованістю та узгодженістю сформованих наукових положень, концепцій, пропозицій, а також слід відзначити логічний зв'язок між метою, завданнями, висновками та науковою новизною отриманих результатів.

7. Структура та зміст дисертації, завершеність та відповідність вимогам

Представлений рукопис відповідає вимогам, які представлені до наукових робіт такого рівня. Робота має анотацію українською та англійською мовами, в якій зазначено основні результати проведеного дисертаційного дослідження; вступ з визначеними предметом, об'єктом, сформульованими метою та завданнями, положеннями наукової новизни тощо; теоретико-методологічний розділ, в якому представлено фундаментальний базис за основними категоріями

для проведення подальших досліджень; аналітичний розділ, в якому продемонстровано сучасний стан цифрової трансформації та динаміку розвитку фінтех-індустрії, як в Україні, так і закордоном; рекомендаційний розділ, в якому викладені пропозиції щодо напрямів удосконалення фінансової архітектури бізнес-процесів із залученням інструментарію цифрової трансформації; загальні висновки дисертаційного дослідження; список використаних джерел та ресурсів; додатки. Робота містить 11 таблиць та 44 рисунки. Список використаних джерел представлений 215 найменуваннями.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і відповідає вимогам.

8. Відсутність / наявність порушення академічної доброчесності

За підсумками аналізу представленого рукопису, опублікованих наукових праць автора та поданого звіту про перевірку за допомогою програми StrikePlagiarism на наявність текстових запозичень встановлено відсутність порушень принципів академічної доброчесності. Дослідження виконане з дотриманням етичних і правових норм наукової діяльності.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Враховуючи високий науковий рівень представленого дисертаційного дослідження, варто відзначити, що робота вирізняється добре проробленим теоретичними та прикладним обґрунтуванням, але також має місце наявність деяких дискусійних положень чи зауважень, які стосуються деталізації окремих результатів. Дискусійні положення та зауваження:

1. По тексту дисертаційної роботи продемонстровано теоретичний базис цифрової трансформації бізнес-процесів, наведено широке коло визначень термінології, етапи еволюції, приведено практичні приклади використання цифрових технологій в Україні та закордоном тощо. Проте відсутнім в роботі є детальний опис впровадження цифрових технологій у сфері фінансового управління в різних галузевих напрямках, що ускладнює формування методичного інструментарію запровадження цифрової трансформації до реальних підприємств та, загалом, пристосування існуючих теоретичних підходів.

2. Запропонована методика визначення ефективності цифрової трансформації суб'єктів бізнесу дозволяє опрацювати основні тенденції, які отримає підприємство при залученні цифрових інструментів до бізнес-процесів, але, на нашу думку, сформована система показників є базовою, тому для поглибленого аналізу її необхідно доповнити додатковими метриками, які, наприклад, відображатимуть рівень інтеграції цифровізованих процесів та якість запровадження автоматизованих процесів у фінансовій системі тощо.

3. Не зважаючи на те, що в другому розділі «Тенденції розвитку фінансових технологій та особливості цифровізації в сфері агробізнесу» проведено суттєві аналітичні дослідження існуючих цифрових технологій, платформ, програм, застосунків та ін., які можна характеризувати як описові, відсутнім є критичний аналіз таких моделей цифровізації бізнесу. Доцільним є розглядати переваги та недоліки залучення представлених технологій, що дає змогу сформувати більш збалансований за цифровими можливостями перелік цифрових інструментів для умов українського агробізнесу і на його основі далі розробляти пропозиції щодо цифровізації бізнес-процесів конкретних суб'єктів бізнесу.

4. Аналітичні дослідження цифрової трансформації бізнес-процесів, представлені в другому розділі, зосереджені на демонстрації загальних результатів, без розподілу за галузями запровадження цифрових технологій. В третьому розділі представлені результати досліджень щодо цифровізації більш опосередковано, наведено, що високий рівень цифровізації мають лише великі за розмірами підприємства (агрохолдинги), проте ці твердження мають формальний характер і не надані підтвердження даної тези.

5. Процес цифровізації вимагає від суб'єктів бізнесу значних вкладень у захист даних та інформації. На сьогодні, це є однією з найболючіших проблем у сфері цифрової трансформації, особливо в управлінських системах та при роботі з фінансовими даними. Питання кібербезпеки в дисертаційному дослідженні представлено поверхнево, більше в теоретичному описі, і відсутні дослідження прикладних можливостей залучення цифрових інструментів.

Представлені дискусійні питання та зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного дослідження.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Заїки Олени Володимирівни на тему: «Цифрова трансформація та фінансова архітектоніка для стратегічного відновлення суб'єктів бізнесу», подана до захисту у спеціалізовану вчену раду на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами опублікованими у фахових виданнях, новизною та практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024 року, автор Заїка Олена Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та бізнесу,
Державний біотехнологічний університет

Сергій ЗУБКОВ

Підпис

Зубкова С

ЗАСВІДЧУЮ

Керівник відділу діловодства ДБТУ